

DE GELDERSE SLENK

Toelichting op de standaard (deel 2 van 2)

Door: Pieter Jansma

Boven: Gelderse slenk (T. van de Griendt de Jong, 2012)

In de vorige bijdrage (deel I) stonden we stil bij het algemeen voorkomen en de raskenmerken. In deze bijdrage (deel II) gaan we in op de kleurslagen, de kleur en tekening, de toegevoegde raskenmerken, ernstige fouten en de (totaal)beoordeling. De standaard van de Gelderse slenk is te vinden op www.groningerengelderseslenkenclub.nl. De aangehaalde bronnen kunt u online nalezen, ga hiervoor naar: 'Uit de (oude) doos' (archief) in het menu.

Kleurslagen

De slenk moet het zeker niet hebben van veel kleuren en een grote verscheidenheid in tekeningpatronen. Spruijt (1935) schreef al: "*In teekeningen, variëteiten en kleurslagen is de Slenk niet al te rijk gesorteerd*". De authentieke slenkenkleuren zijn de intensieve kleur rood en geel als de verdunde vorm hiervan. De kleurteekeningen zijn de hele kleuren (donkerkras) en geband. Op basis hiervan kennen we vier kleurslagen: (dominant) rood, (dominant) geel, roodzilvergeband (roodbleek) en geelzilvergeband (geelbleek).

Daarnaast kent de slenk ook schimmelvarianten (G). Deze schimmels komen geband en ongeband voor. Op basis van dit gegeven kunnen we nog vier kleurslagen toevoegen aan de slenk: roodzilverschimmel geband, geelzilverschimmel geband, roodzilverschimmel ongeband en geelzilverschimmel ongeband. De typische slenkenbenaming voor gebande schimmels is bandspar en voor ongebande schimmels spikkelspar. Bandspar is wit met gele of rode

veertjes in de hals en licht gekleurde banden op de vleugels. Spikkelspar is overwegend wit met gele of rode veertjes in de hals en op de vleugels. In de oude literatuur wordt gesproken van gestippeld tot gesprenkeld, vergelijk Gockinga (1882) en de schrijver in De Veldpost van 19 april 1899.

De schimmelfactor behoort genetisch gezien tot de zogenaamde kleurverwijderaars. Schimmel in de uiterste vorm kan leiden tot geheel witte dieren (met een gekleurd oog), de negende en laatste kleurslag.

Dit leidt ons tot de standaardbeschrijving van elke kleurslag. *(Dominant) rood*: kop, hals, nek, vleugelschilden en schouders rood; naar de borst toe geleidelijk lichter wordend. *(Dominant) geel*: zoals bij rood, maar dan in 't geel. *Roodzilver geband* (roodbleek): kop, hals en nek rood; twee rode vleugelbanden. De vleugelschilden bleek tot licht rossig met enige nuancering. *Geelzilver geband* (geelbleek): zoals bij roodbleek, maar dan in 't geel (licht rossig wordt licht crèmekleurig). *Roodzilver schimmel geband* (rood bandspar): overwegend wit met rode veertjes op de borst, hals, nek en vleugelschilden. Twee lichte rode vleugelbanden. *Geelzilver schimmel geband* (geel bandspar): zoals bij rood bandspar, maar dan in 't geel. *Roodzilver schimmel ongeband* (rood spikkelspar): wit met enkele tot veel rode veertjes op de borst, hals, nek en vleugelschilden (gestippeld tot gesprenkeld). Geen of nauwelijks waarneembare vleugelbanden. *Geelzilver schimmel ongeband* (geel spikkelspar): zoals bij rood spikkelspar, maar dan in 't geel. *Wit*: geheel wit.

Boven: Standaard Gelderse slenk, in diverse kleurslagen (De Jong, 2009)

Hieronder gaan we dieper in op deze omschrijvingen en wordt een en ander nader toegelicht.

Kleur en tekening

De kleurslagen zijn zojuist besproken. Maar welke eisen stellen we aan kleur en tekening? Allereerst dienen de kleuren intensief, respectievelijk zuiver te zijn. Hoewel de standaard van de Gelderse slenk niet spreekt van de zogenaamde bordeauxrode en vetgele kleur van de Groninger slenk, zien we de kleuren het liefst zo intensief dan wel zuiver mogelijk. De matrode of -gele kleuren bij de hele kleuren met een duidelijk zichtbare (donker)krastekening of de lichtere koppen bij de bleke kleurslagen (de zogenaamde meel- of ijskoppen) zijn zeer zeker niet fout, maar bij gelijkwaardige dieren geven we de voorkeur aan goed doorgekleurde vogels.

Zo schrijft Spruijt (1935) over het rood van de Groninger slenk: *"Een typische vurig roode kleur, bordeauxrood, met een tint in 't blauw-paarse; het krachtigst aan den kop en den hals en schouder, slapper op de borst"*. Over geel schrijft hij: *"Donker oranjeleurig, vol en warm, vooral aan kop, hals en schouders"*.

Wanneer Moezelaar (1976) ingaat op slecht rood bij de Groninger slenk, schrijft hij: *"De rode kleur van de Slenk is een kleur rood, die evenals de oogkleur bij geen ander ras voorkomt. Het is diep paarsrood, door vroegere schrijvers als Bordeauxrood beschreven en eigenlijk het meest vergelijkbaar met het rood van de blauwvleugel-roodvink, zij het dan met minder glans. Maar men ziet tegenwoordig Slenken in de kooien met een postduivenrood of nog minder in kleur. Daarbij dan nog grof roodgeaderde witogen, hetgeen er op wijst, dat we dan te doen hebben met ouderwetse Gelderse vliagslenken"*. Hetzelfde geldt natuurlijk ook voor geel.

Onder: Oude duivin met een fraai type (mag hier iets slanker in de hals); de rode kleur kan intensiever. Foto: Pieter Jansma.

De opmerking over grof roodgeaderde witogen (red. witte of parelogen die naar de oogrand toe geleidelijk naar rood overgaan, is de geldende norm bij de Groningers) duidt op (aanzienlijk) meer oogkleur. Dit sluit aan op wat reeds stond vermeld over de Gelderse oogkleur in deel I. Dat er bij de Gelderse slenk ook een zekere aanleg is voor (valse) parelogen, zien we vooral bij de gele (verdunde) kleurslagen.

Links: Fraaie gele doffer met een intensieve kleur, maar iets te veel doorgekleurd richting de buik en in de slagpennen; de halsligging nog iets meer naar achteren gewent. Foto: Pieter Jansma.

In bovenstaand citaat van Moezelaar wordt verwezen naar de Gelderse slenk als het gaat om slecht rood. Toch waren de Geldersen eertijds ook wel in intensieve kleuren te vinden. Zo schrijft Sanders (ca. 1930): *"De Geld. zijn het kind van de rekening geworden. Vogels als vroeger komen niet meer voor. Prima donker rood en prima schimmel of spar zie je*

niet". Hieruit kunnen we opmaken, dat er ooit wel prima intensief rood was! We hoeven aan de ouderwetse Gelderse vliegslenk niet dezelfde eisen te stellen als aan de Groninger waarbij sinds 1922 meer op showkwaliteiten is gefokt, maar we kunnen wel streven naar intensievere kleuren.

Over de kleur van de slagpennen staat in de standaard het volgende vermeld: *"Bij alle kleurslagen moeten bij gesloten vleugels het zichtbare gedeelte van de slagpennen (de buitenvanen) heel licht tot wit zijn; de binnenvanen mogen gekleurd zijn. In geval van geheel witte (kleurloze) slagpennen moeten dat steeds de buitenste zijn"*. Meestal zien we dat de buitenste pennen wit (kleurloos) zijn, maar gekleurde pennen tot en met de buitenste komen ook regelmatig voor. In het laatste geval dient de kleur in de buitenvaan heel licht tot wit (kleurloos) te zijn. Hoewel de fokkers van oudsher een lichte voorkeur hadden voor witte buitenste pennen, hebben we dit niet vastgelegd in de standaard. Want vaak hebben juist de dieren met intensieve kleuren gekleurde buitenste slagpennen. Het een dient niet ten koste te gaan van het andere. Ook de standaard van de Groninger slenk is in het verleden mede hierdoor aangepast en komt op dit punt dan ook overeen met die van de Gelderse. Schakelpennen dienen uiteraard als fout te worden bestraft (algemene richtlijn), tenzij het gaat om niet-zichtbare schakelpennen bij de zogenaamde kropperbonte tekening (met slab).

Vervolgens vermeldt de standaard: *"Rug en buik zo licht mogelijk. De borstkleur geleidelijk in de buikkleur verlopend. Enige kleur aan onderstaartdek en stuit is toegestaan. Staart geheel lichtgekleurd of wit"*. Deze eisen komen overeen met de voor deze kleurslagen geldende richtlijnen in het kleurenblok van de NBS.

Boven: Doffer met de zogenaamde kropperbonte tekening (slab) en een scherpe kleurovergang richting de buik. Foto: Pieter Jansma.

De borst- en buikkleur vormen in de praktijk nog wel eens een aandachtspunt. We zien soms dieren waarbij het wit steeds meer de overhand krijgt richting de borst. Een scherpe kleurovergang komt soms ook voor.

Beide punten worden meestal veroorzaakt door de zogenaamde kropperbonte tekening (slabtekening). Dieren met slab mogen hierop niet worden bestraft; het is kenmerkend voor de bontfactor, zoals we bijvoorbeeld ook zien bij de verwante Norwich en holle kropper.

Rechts: Jonge geel bandspar doffer met een fraaie lichte S-vormige soepel hals en een goed gevulde borst. Foto: Pieter Jansma.

De kropperbonte tekening is een typisch kenmerk van de Gelderse slenk. Deze wordt bij alle kleurslagen nagestreefd. Zo schreef Hartogh Heys van Zouteveen (1893) over de slenk: "Er zijn twee variëteiten: de Groningsche en de Geldersche, die alleen in teekening iets verschillen". Ongetwijfeld doelde hij bij dit laatste op de witte vlek (bonttekening) van de Gelderse slenk. Beekman (1898) schreef dat de keel van de Gelderse slenk met een ronde witte vlek getekend moet zijn. Van Gink & Spruijt (1930) spreken van een min of meer hartvormige vlek aan de voorzijde van de hals. Daarom spreken we in de standaard van een ronde tot hartvormige witte vlek. De veel voorkomende witte vleugelrozetten bij de kropperbonte tekening zijn toegestaan. De witte halsvlek en de vleugelrozen mogen niet te veel uitlopen. Zoals eerder al aangegeven zijn niet-zichtbare schakelpennen bij kropperbonte kleurslagen toegestaan (algemene richtlijn). Hierbij gaat het in de praktijk doorgaans om gekleurde slagpennen tussen de witte, omdat de bonttekening vrijwel altijd gepaard gaat met witte buitenste slagpennen. Bij intensief gekleurde dieren is het doorgaans omgekeerd; witte schakelpennen tussen de gekleurde. De gekleurde pennen zijn daarbij vaak doorgeslagen (kleur in de buitenvanen).

Ten slotte nog iets over de zogenaamde spartekening. Deze typische tekening is zichtbaar bij zowel rood- en geelbleek als bij rood- en geelspar. We laten eerst de oude grootmeester Van der Vaart (1946) hierover aan het woord. Hij schrijft over de bleke kleurslagen het volgende: "Geelbleek: hals en kop donker oranjegeel, vleugels geel geband. De veertjes op de dekken (*red. vleugelschilden*) zijn crèmegeel. De nerf is mat oranjegeel, welke kleur langzaam en regelmatig uitvloeit in de baardjes der veer. Roodbleek: als bij geelbleek in 't rood". Over de spartekening schrijft hij als volgt: "Geelspar: De veer is wit met gelen spiegel d.w.z. de afstand vanaf den wortel tot zoover de donsbaardjes reiken is wit, dan zijn de baardjes evenals de nerf mat geel gekleurd met witte toppen. Doordat de veertjes dakpans-gewijs over elkaar liggen, wordt de eigenaardige sparre-kleurslag verkregen. (...) Roodspar: als geelspar in 't rood".

Vanuit de genetica spreken we hier feitelijk over de factor sooty (So). In tegenstelling tot kras komt hierbij de kleur vanuit de nerf, waardoor in de veer een tekening van een sparrentak valt waar te nemen; vandaar de naam. Omdat deze spartekening typerend is voor de slenk, zien we liever geen schone vleugelschilden, maar bij voorkeur enige 'smut'.

Links: Fraaie jonge duivin in geelbleek; mag hier nog iets meer borstvulling en borstdiepte tonen.
Foto: Pieter Jansma.

Toegevoegde raskenmerken

De toegevoegde raskenmerken hebben betrekking op kenmerken die niet worden beoordeeld op een tentoonstelling, maar niet minder belangrijk zijn. Daarbij gaat het uiteraard in de eerste plaats om de vliegkwaliteiten; De Gelderse slenk is in de eerste plaats een werkduif met de zo kenmerkende vliegeigenschappen die elders uitgebreid worden omschreven,

(zie <http://www.aviculture-europe.nl/nummers/10N04A02.pdf>);

alle overige raskenmerken zijn van ondergeschikt belang.

Ook het zogenaamde oplopen is kenmerkend voor de Gelderse slenk. Hierbij hebben de doffers de gewoonte om bij het hof maken, al koerend, in opgerichte stand en met gespreide staart, al trippelend op de tenen, met sprongetjes, naar de duivin toe te lopen. De duivin vertoont soms vergelijkbaar gedrag.

Links: Fraaie jonge duivin in geel bandspar; de halsligging mag op de foto nog iets meer naar achteren.

Foto: Pieter Jansma.

Ten slotte mag de soepele sidderhals niet onvermeld blijven (bij slenken grollen genoemd).

Van der Hoeven (1981) schreef over de Gelderse slenk: "Zittend maakte de hals een sidderende beweging".

Hierbij wordt de kop niet achterover gegooid tot aan de rug (het zogenaamde hangen), zoals bij Groninger slenk.

Is de hals te stug, dan heeft de duif een zogenaamde 'stok in de nek' en zien we geen soepele en lichte S-vormige sidderhals.

Ernstige fouten

Bij het onderdeel ernstige fouten staat een opsomming van de meest in het oog springende fouten. Deze zijn: een te kort type, een te brede en/of spitse borst, een te korte en/of stijve hals (stok in de nek), een te brede rug, te lange benen, een te horizontale stand, een te horizontale staardracht, een te weinig achterwaarts gebogen hals en te veel krop- of ballonvorming.

Verreweg de meeste ernstige fouten hebben te maken met het algemeen voorkomen, waaronder type en stand. Het meest essentiële onderdeel daarbij is de lichte S-vormige halsdracht met halsactie (grollen). Hoewel het grollen niet als eis wordt vermeld in de standaard, dient de hals wel souplesse te tonen. Feitelijk worden de stand en het algemeen voorkomen bepaald door de halsactie, vergelijkbaar met de mookke, de Stargarder sidderhals, de postuurtuimelaars en de Groninger slenk. Zonder (enige) halsactie zal de Gelderse slenk nimmer de vereiste opgerichte houding tonen.

Links: Oude geelbleke doffer met fraaie slabtekening en voldoende borst, maar wat te kort in type. Foto: Pieter Jansma.

Het type is van gemiddelde lengte en breedte, maar ten opzichte van de Groninger slenk smal en lang. Een te kort type, een te brede borst en een brede rug wordt dan ook als ernstige fout aangemerkt. Te lang in type komt ook voor, maar dan hebben we veelal te maken met de zogenaamde trek-en-drijvers. De hals is voldoende naar achteren gebogen en dient soepel en voldoende lang

zijn om de lichte S-vorm te kunnen tonen. Om deze sierlijke S-vorm vloeiend over te laten lopen richting het lichaam, is een gevulde borst en voldoende borstdiepte vereist. Daarom wordt een te spitse borst als ernstige fout aangemerkt.

Rechts: Oude doffer met een fraaie bordeauxrode kleur. Foto: Pieter Jansma.

Tot zover de ernstige fouten, zoals vermeld in de standaard. De overige fouten met betrekking tot algemeen voorkomen zijn reeds uitgebreid besproken in deel I.

Hier wordt nu dan ook niet verder op ingegaan.

(Totaal)Beoordeling

Na het algemeen voorkomen zijn de volgende raskenmerken in onderstaande volgorde van betekenis:

Type en stand

Halsdracht

Oogkleur

Kleur en tekening

De standaard beschrijft het vliegtype. Bij de Gelderse slenk bestaat er overigens ook niet zoiets als vlieg- en showtype. De standaard is zorgvuldig opgesteld op basis van historische rasgegevens over de ouderwetse Gelderse vliagslenk. Hierbij is nimmer sprake geweest van het verwezenlijken van eigen idealen. Ik hoop dat dit in deze bijdragen voldoende is aangetoond.

Onder: Prima jongen duivin met een vloeiende kleurovergang richting de buik; mag hier nog iets meer borstdiepte tonen. Foto: Pieter Jansma.

Besluit

Toen Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen rond de eeuwwisseling de Gelderse slenk onder de aandacht bracht, was er nog weinig over het ras bekend. Daarna zijn vele historische rasgegevens verzameld, wat resulteerde in een vrij compleet beeld van de Gelderse slenk. Met het opstellen van de standaard en de erkenning van de Gelderse slenk in 2010 is vervolgens getracht een stukje levend cultuurhistorisch erfgoed veilig te stellen. Met deel I (algemeen voorkomen en de raskenmerken) en deel II (kleurslagen, kleur en tekening, toegevoegde raskenmerken, ernstige fouten en beoordeling) heb ik geprobeerd om de historische rasgegevens te koppelen aan de standaard en de algemene richtlijnen voor een nadere toelichting op alle onderdelen. Ik hoop in deze opzet te zijn geslaagd.

Copyright ©2014 All rights reserved by the Aviculture-Europe Foundation.

Dit is een publicatie uit het online tijdschrift www.aviculture-europe.nl

Nederlandse uitgave ISSN: 1871-6865

U mag deze tekst / foto's niet kopiëren, distribueren, zenden of publiceren zonder schriftelijke toestemming.